

Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és tanulás színhelye

Az IFLA és az UNESCO közös iskolai könyvtári nyilatkozata¹

Az iskolai könyvtár a feladatok sikeres ellátásához, napjaink információra és tudásra alapozott társadalmában való eligazodáshoz szükséges alapvető információt és elképzeléseket, gondolatokat biztosít. Az iskolai könyvtár a tanulókat permanens tanulási készségekkel fegyverzi fel és fejleszti képzelőerejüket, lehetővé téve azt, hogy felelős állampolgárokként éljenek.

Az iskolai könyvtár missziója

Az iskolai könyvtár a tanulást segítő szolgáltatásokat, könyveket és egyéb forrásokat biztosít, amelyek az iskolai közösség minden tagja számára lehetővé teszik, hogy kritikus gondolkodókká, valamint minden típusú és formájú információhordozó hatékony alkalmazóivá váljanak. Hozzáfernek a szélesebb könyvtári és információs hálózathoz, összhangban az UNESCO nyilvános könyvtárakról szóló nyilatkozatának az alapelveivel.²

A könyvtári dolgozók segítik a könyvek és egyébkönyvtári információhordozók használatát, melyek sora a szépirodalomtól a szakirodalomig, a nyomtatott információhordozóktól az elektronikus médiumokig terjed, a gyűjtemény akár helyben, akár távol található meg. Anyagai kiegészítik és gazdagítják a tankönyveket, taneszközöket és módszereket.

Bebizonyított tény, hogy ha a könyvtárosok és a tanárok együttműködnek, akkor a tanulók az eddiginél magasabb szinten képesek elsajátítani a szükséges olvasási, tanulási, probléma-megoldási, információs, kommunikációs, és technológiai készségeket.

Az iskolai könyvtárak szolgáltatásait az iskolai közösség minden tagja számára egyformán biztosítani kell, függetlenül koruktól, fajuktól, nemüktől, vallásuktól, nemzetiségüktől, nyelvüktől, szakmai vagy társadalmi státusuktól. Speciális szolgáltatásokat és dokumentumokat kell biztosítani mindazok számára is, akik valamilyen fogyatékoságuk miatt nem tudják felhasználni az általános könyvtári szolgáltatásokat és anyagokat.

A szolgáltatásokhoz és a gyűjteményekhez való hozzáférés az Egyesült Nemzetek az Emberi Jogokról és Szabadságról szóló nemzetközi dekrétumán alapszik, és semmiféle ideológiai, politikai vagy vallási cenzúra, vagy kereskedelmi nyomás nem hathat e jogra.

A törvényhozás és a hálózatok finanszírozása

Az iskolai könyvtár nélkülözhetetlen minden olyan hosszú távú stratégiában, mely a társadalomba való beilleszkedést, az oktatást, az információ ellátást, a gazdasági, a szociális és a kulturális fejlesztést célozza meg. A helyi, a regionális, vagy az országos hatóságok felelőssége az, hogy speciális törvényi és politikai támogatást biztosítsanak. A könyvtárnak adekvát és hosszú távú költségvetést kell kapnia a megfelelően képzett dolgozók, az anyagok, a technológiák és a feltételek számára. Ingyenesnek kell lennie.

A helyi, a regionális, és az országos könyvtári és információs hálózat nélkülözhetetlen partnere.

Ha az iskolai könyvtár felszereléseken, berendezéseken, és/vagy forrásokon más típusú könyvtárakkal (mint pl. közművelődési könyvtár) osztozik, akkor az iskolai könyvtár speciális célkitűzéseit külön kell méltányolni és támogatni.

¹ A fenti nyilatkozatot az UNESCO Közgyűlése 1999. novemberében fogadta el.

² A közművelődési könyvtárakra vonatkozó nyilatkozat négy évvel korábban készült.

Az iskolai könyvtár célkitűzései

Az iskolai könyvtár **az oktatási folyamat integráns része.**

Alapvető iskolai könyvtári szolgáltatások az írni-olvasni tudás és eligazodás, az információs műveltség, a tanítás, a tanulás és a kultúra szempontjából a következők:

- Támogatja és erősíti az iskola pedagógiai programjában és helyi tantervében megfogalmazott célok megvalósítását;
 - fejleszti és fenntartja a gyermekekben az olvasás és a tanulás szokását és örömét, valamint az egész életen keresztül könyvtárhasználati szokásokat;
 - felkínálja a lehetőséget az információ létrehozására és alkalmazására a gyermekek tudásának, értelmi képességeinek, képzelőerejének fejlesztése és szórakozásuk érdekében;
 - segíti minden tanulót a tanulásban, az információhasználat és -értékelés készségeinek gyakorlásában - függetlenül az információhordozó típusától, formájától vagy hordozójától, beleértve a társas érintkezés módjaira vonatkozó érzékenységfejlesztését is;
 - hozzáférést biztosít a helyi, a regionális, az országos és a világ információ forrásaihoz és azokhoz a lehetőségekhez, amelyek a tanulókat különféle gondolatokkal, tapasztalatokkal és véleményekkel szembesíti;
 - szervezi a kulturális és társadalmi tudatosságot és érzékenységet fejlesztő tevékenységeket;
 - együttműködik a tanulókkal, a tanárokkal, az iskolavezetéssel és a szülőkkel, hogy az iskola pedagógiai programját segítse;
 - kinyilvánítja azt az alapelvet, hogy az intellektuális szabadság és az információhoz való szabad hozzáférés nélkülözhetetlen a hatékony és felelős polgári lét és a demokratikus államban való részvétel szempontjából;
- biztosítja az olvasás lehetőségét, az információforrásokat, és az iskolai könyvtári szolgáltatásokat az egész iskolai közösség számára és azon túl is.

Az iskolai könyvtár mindezeket a feladatokat elvégzi, fejlesztve célkitűzéseit és szolgáltatásait, mindig a megfelelő információhordozókat kiválasztva és beszerezve, az információforrásokhoz fizikai és intellektuális hozzáférést, valamint oktatási helyszínt és jól képzett dolgozókat biztosítva.

A dolgozók

Az iskolai könyvtáros szakmailag jól képzett dolgozó, aki az iskolai könyvtár munkájának tervezéséért és működtetéséért felelős, akit egy lehetőleg jó szakembergárda segít, együttműködik az iskolai közösség minden tagjával és összekötőként is dolgozik a nyilvános könyvtár és más források felé.

Az iskolai könyvtáros szerepe iskolánként változó, függ a költségvetéstől, a tantervektől és az iskola tanítási módszereitől, az adott ország jogi és pénzügyi keretei között. Specifikus összefüggésekben olyan általános tudással és szakmai áttekintéssel, rálátással is kell rendelkeznie, mely akkor válik aktuálissá, amikor a könyvtárosnak hatékony iskolai könyvtári szolgáltatásokat kell kifejlesztenie és működtetnie.

Az egyre inkább hálózattá szervezett környezetben az iskolai könyvtárosnak könyvtáros-tanárként értenie kell a tanárok és a tanulók információ használati készségei és képességei kialakításának a megtervezéséhez és az oktatásához. Ezért folyamatosan kell szakmailag tovább képezniük magukat.

Működés és működtetés

A hatékony és felelős működés biztosítása érdekében:

- ki kell alakítani az iskolai szolgáltatások alapelveit azért, hogy az iskolapedagógiai programjának megfelelően acélkitűzések, a fontossági sorrendek és a szolgáltatások megfogalmazhatók legyenek;
- az iskolai könyvtárat a szakmai irányelveknek és szabványoknak megfelelően kell megszervezni és működtetni;
- a szolgáltatásoknak az iskolai közösség minden tagja számára is elérhetőnek kell lenniük és

összefüggésben a helyi közösséggel;

- elő kell segítenie az együttműködést a tanárokkal, az iskolavezetéssel, szülőkkel, más könyvtárosokkal és információs szakemberekkel, valamint a helyi közösségkülönböző csoportjaival.

A nyilatkozatban foglaltak megvalósítása

A kormányokat ösztönöznünk kívánjuk oktatási minisztereiken keresztül arra, hogy olyan stratégiákat, eljárásokat és terveket fejlesszenek ki, melyek ennek a nyilatkozatnak az alapelveit gyakorlattá alakítják. Ennek része a nyilatkozatnak a szétosztása is a tanárok és a könyvtárosok alap-és továbbképzésében.

(Fordította: dr. Celler Zsuzsanna - Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum)